Ч. 273 Середа 3 (15) грудня 1897. Рік VII

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годинї по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за зложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Старостввах на провінциї:
на цїлий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цїлий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Вісти полїтичні.

(Манїфест вірноконституцийної більшої посїлости. — Бомба в нїмецкім театрі в Празї.— Розрухи в Чехії на провінциї. — Лехер і Герольд о ситуациї).

Вірноконституцийні властителї більшої посїлости видали манїфест до своїх виборцїв, в котрім кажуть:

„Коли кроки мінїстерства ґр. Баденї'го прибирали що раз грізнїйший напрям і не було сумнїву, що се правительство не всилї удержати справи державні на упорядкованій і справедливій дорозї, займали ми супротив него що раз яснїйше і більше рішуче становище. Ми не прилучали ся до всїляких обжаловань мінїстрів, але висказували наше невдоволенє і остерігали перед наслїдками злощасної полїтики, котра дїйстно попхнула нашу вітчину в небезпечність, котрій не видко кінця і потрясла нею до самої глубини.

Але наша борба против мінїстерства ґр. Баденї'го не дала нам забути, що ми винні цїлій державі. Ми длятого були за виборами до Делеґаций і постановили голосувати за провізориєю угодовою. Подїї парляментарні, що не допустили до голосованя над сею справою, звістні. Ми заняли становище против внесеня ґр. Фалькенгайна і супротив соромних подїй, які по тім настали. Коли опісля нове правительство увійшло в зносини з партиями парляментарними і старало ся довести до конституцийного залагодженя провізоричної угоди, були і ми за тим, але підчас коли на правици мимо ріжниць партийних була тїсна звязь, межи партиями нїмецкими єї не було і годї було, щоби жаданя нїмецких партий могли були мати значінє. Длятого ми згодили ся на то, щоби установити спільних репрезентантів всїх партий і тї вели переговори з правительством.

Але короткий час для веденя тих переговорів, острі противности з послїдних днїв парляментарних, наконець і вплив нечуваних подїй в Празї поставили акциї правительства вже з гори майже не поборимі перешкоди. Вірноконституцийні властителї більшої посїлости будуть і на будуче сповняти свій обовязок. Жадаємо від правительства передовсїм, щоби оно не двозначними і енерґічними способами забезпечило безпечність житя і майна як також державноправне становище Нїмцїв в Чехії. Ми будемо піддержувати полїтику успокоєня і все, до чого правительство возьме ся, щоби знайти точку опори для заведеня парляментарного і конституцийного стану. Ми будемо в борбі о управнене становище Нїмцїв в Австриї стояти по сторонї наших суплемінників, та будемо безупинно встоювати ся за австрийским почутем державним, котре єсть нашою провідною зорею в нашім полїтичнім поступованю і позістане нею.

Аж тепер показує ся, що значила давнїйша вість з Праги, в котрій говорило ся, що в ческій столици заведено знов острійші міри, позаяк показали ся слїди наміреного підпаленя міста. В самій Празї ще від пятницї ходила чутка, що в тамошнім нїмецкім театрі знайдено в четвер, на короткий час перед кінцем представленя бомбу з запаленим люнтом. О сїм фактї оголосила тепер полїция такий комунїкат: Дня 9 грудня підчас представленя знайдено в нїмецкім театрі краєвім а іменно під конець третого акту штуки бомбу при дверох входових, положених напроти будинку університетского. Бомба в видї цилїдра, мала около 7 центиметрів довготи а 4 до 5 центиметрів в промірі, була то коробка оловяна наповнена порохом, в горішній єї части знаходив ся гак і сильний дрот зелїзний. При помочи того гака повішено бомбу на клямку від дверий. Бомба мала також довгу металеву капслю, через котру переходив люнт і в хвили знайденя бомби горів.

Близші розслїди показали, що бомба була наповнена порохом, помішаним з цьвяхами і кусниками олова та зелїза. Від четверга заострено длятого міри осторожности в містї а підчас недїльного представленя в обох театрах нїмецкім і ческім войско стерегло обох будинків. Додати тут ще потреба, що публика в театрі не знала нїчого о знайденю бомби, а полїция не оголосила сего факту скорше, щоби не ширити переполоху в містї і не збільшати огірченя межи обома народностями.

На провінциї в Чехії розрухам нема кінця. В Шенфельдї під Пардубицями напали онгди Чехи на нїмецку школу і повибивали в нїй вікна та все поломили. В Хрудимі товпа повибивала вікна у фабрицї обуви Поппера.

В Бернї (моравскім) виголосив пос. Лехер бесїду перед виборцями, в котрій сказав, що по уступленю ґр. Баденї'го остала ся більшість

---

8)

Чудеса сьвіта.

III.

Чи земля справдї кругла і почім то пізнати. — Як Ератостенес міряв землю мисочкою. — Новійші поміри землї і метрична міра. — Почім пізнати, що земля обертає ся доокола своєї оси. — Що то вісь землї і єї бігуни.

(Дальше).

Коли сказати комусь, що земля обертає ся, то він зараз питає: А чому-ж ми того не чуємо? Коли земля — скаже він — обертає ся дїйстно раз на 24 годин доокола своєї оси, то ми очевидно стоїмо на нїй раз через 12 годин головою до гори, а другий раз знов через 12 годин, головою в долину. Чому-ж тодї де не поспадаємо?

На сї питаня, як на зрозумінє руху зьвізд доокола землї дасть нам найлїпше поясненє слїдуючий примір. Подумаймо собі, що у великій, просторій комнатї, — ще лїпше, як би то була кругла баня, — висить на тонкім дротику велика кругла диня. Подумаймо собі дальше, що той дротик єсть в горі на стели причіплений до гака і переходить через саму середину динї, та сягає аж до землї. Тота диня то наша земля, стеля, стїни і земля в комнатї — то небо, а дротик, на котрім висить диня — то вісь неба, а та часть єї, що в дини — то вісь землї. Наконець подумаймо собі, що по самій серединї тої динї сидить малесенька мушочка нїби то чоловік на земли. Коли легенько обкрутимо диню і пустимо єї так, щоби она відтак сама крутила ся доокола того дротика, то разом з динею буде крутити ся і тота мушка-чоловік. Тій мущі-чоловікови байдуже про то, що диня крутить ся; она буде ще й лазити по дини, та буде шукати, чи не ма де що з'їсти, а знайде що, то й стане і буде їсти; она того не чує, не видить, що диня обертає ся, бо она обертає ся разом з мушкою. Аж коли тота мушка-чоловік подивить ся з динї на стїни комнати, то побачить, що там дїє ся якась зміна; в першій хвили погадає собі, що то стїни понад нею обертають ся так доокола, бо она прецї сидить на однім місци, сидить на дини, і не видить того, що то диня обертає ся. В тій мущі-чоловіку зродить ся тогди понятє, що она з своєю динею стоїть на однім місци, а то стїни комнати так бігають доокола зі всїм, що на них висить. Аж коли би тота мушка-чоловік прийшла до такого розуму, що могла би зміркувати, як велика єї диня а як велика комната і цїлий будинок, то їй сталоби тогди дивно, длячого як-раз цїла комната і очевидно цїлий будинок мали би бігати около так малесенької динї; она би тогди шукала иншої причини сего з'явища.

Коли та мушка-чоловік сидить посеред динї, то все що під єї ногами називає ся „на долинї“, а все що понад нею, буде називати ся у неї „в горі“. Длятого й стїни комнати, хоч они після нашого понятя стоять з боку, мушка-чоловік буде видїти над собою. Припустїм, що та мушка видить над собою лїву стїну, то коли дини оберне ся з нею, она побачить знову так само праву стїну над собою. Подумаймо собі, що на дини сидїли би дві мушки-чоловік, один з одного боку, а друга як раз против неї з другого боку. Ми, що дивились би на ту диню і мушки на нїй, видїли би, що обі они стоять на дини як-раз ногами одна против другої, а сама мушка гадала би, що тамта друга звисає кудись головою „в долину“, бо она судить після себе і думає, що то все „в долинї“, що під єї ногами.

Отже то само що з тою динею і мушками, дїє ся також і з землею та людьми на нїй. Земля хоч і як борзо обертає ся доокола своєї оси, але так тихенько і легко, що ми того обороту зовсїм не чуємо; єсть то рух того рода, що ми єго майже не можемо поняти, то велике чудо проявляє ся кождої хвилї, а правильність свою дає єму спізнати за кождих 24 годин. Того руху нашої землї не можемо зміркувати, бо самі порушаємо ся в землею, подібно як то буває иноді у ваґонї на зелїзници, коли задумавшись забуваємо, що їдемо наперед. Так само видимо, як сонце і зьвізди сунуть ся зі всходу на захід, а то єсть нам доказом, що земля обертає ся в противну сторону, із заходу на всхід.

То все добре — скаже хтось — але то прецї правда, що коли чоловік на земній кули стоїть і з нею обертає ся, то таки нахиляє ся на бік і в долину, отже чому не злетить з неї. Коли би прецї чоловік і міг на якусь величезну кулю станути і стояти на нїй, то скоро

парляментарна готова до всего, але сама в собі гнила. Поза „вольнодумними“ Молодочехами не стоїть більшість ческого народу. То, що полїция вийшла до парляменту, не знайшло відгомону в ческім народї. Збори виборцїв зовсїм не йдуть гладко. Також і клерикалів не приймають виборцї з отвертими руками. Поляки поражені в само серце. Правительству грозять три обструкциї: нїмецка, ческа і угорска. Перший крок бар. Ґавча був дуже осторожний, але й не конче щасливий. Доразове право в Празї оголошено, щоби завести найпримітивнїйші услівя безпечности житя і майна. Під взглядом політичним єсть бар. Ґавч поки що мінїстром без проґрами, бо §. 14 не може прецї бути проґрамою. Бар. Ґавч старав ся довести в ческо-нїмецкій справі до якогось порозуміня, але при тім не виступив зовсїм зі своєї резерви. Бар. Ґавч не хотїв взяти на себе авторства і одвічальности за материял, котрий служив за основу до переговорів, а з рівночасно виданого комунїкату молодоческого клюбу можна здогадувати ся, що автором того материялу був др. Пацак, а президент мінїстрів був лиш посередником в тій „пацакіядї“. Також і залагоджене угоди з Угорщиною на основі §. 14 не можна уважати за оперте на конституцийнім законї, бо то моглоби стати ся лиш тогди, коли би Рада державна була розвязана. Наконець назвав Лехер рік 1897 роком противузаконности і закінчив бесїду завізванем Нїмцїв до згоди без ріжницї партий.

Пос. Герольд обговорюючи в ческій Revue теперішну ситуацию, каже, що ґр. Баденї ще в лїтї домагав ся заведеня успішних мір против бурливих послів, але правиця тогди тому спротивила ся. Побіда лївицї над ґр. Баденїм не повинна стати ся побідою над Чехами. Відкликане внесеня ґр. Фалькенгайна і зміна в президиї палати послів належить до правицї, а та не зробить нїчого такого, що виглядало би на єї капітуляцию. Нїмцї готові пактувати з правительством длятого, бо гадають, що їм удасть ся знову ізолювати ческих послів. Ческі посли мусять поступати длятого дуже осторожно а від народу мусять жадати терпеливости.

Новинки.

Львів дня 14-го грудня 1897.

— Іменованя. П. Намістник іменував вахмайстра жандармериї Едм. Ковальского полїцийним канцелїстом при Дирекциї полїциї у Львові. — П. Мінїстер судівництва іменував нотарями кандидатів нотарияльних: Ант. Шіллера з Надвірної для Золотого Потока, Алекс. Строцкого з Бурштина для Отинії, Людв. Пйонткевича з Микулинець для Боринї, Вільг. Петрого з Болехова для Жабйого і Марка Руксера з Долини для Лютовиск.

— Доповняючий вибір одного члена ради повітової в Товмачи з ґрупи міст і місточок розписало ц. к. Намістництво на день 26-го сїчня 1898.

— Нозий уряд почтовий входить в житє дня 16 го грудня с. р. в Двернику, лїского повіта.

— Львівска дирекция ц. к. зелїзниць державних оповіщує: Дня 29 падолиста с. р. передано до прилюдного ужитку шлях державної зелїзницї Ходорів-Підвисоке зі стациями Пуків, Рогатин, Потік, Псари і перестанками Жолчів і Дегова. Стациї Пуків, Рогатин і Псари отворено для загального руху, Потік для руху особового, пакункового і товарового в наборах цїло-возових, а перестанки Жолчів і Дегову тілько для руху особового і обмеженого перевозу пакунків. Поїзди особові переходячі на шляху Ходорів-Підвисоке лучать ся в Підвисокім з поїздами надходячими з Тернополя і на відворот. Перевожене подорожних зі стаций шляху Ходорів-Підвисоке до Тернополя і на відворіт відбуває ся без пересїданя в Підвисокім. Розклад їзди на ново-отворенім шляху заміщений в дотичнім оповіщеню.

— Комітет для збираня складок на будову руского театру у Львові, під проводом сов. о. Торонького відбув в пятницю вечером засїдане в комнатах „Просьвіти“. По відчитаню і приняттю протоколу з послїдного засїданя здав скарбник, професор Петро Огоновский справу зі стану фонду в теперішній хвили. З того справозданя показує ся, що фонд на будову театру виносить тепер 27.250 зр. 75 кр., а то: а) 9.900 зр. зібраних комітетом, і б) 17.350 зр. 75 кр., зібраних товариством „Просвітою“. В порівнаню зі станом фонду з кінцем 1896 року (9.663·12+16,935·12=26.598 зр. 24 кр.), зріс фонд о 652 зр. 51 кр., а то: процентами (4%) доси ще лишь за перший півріч побраними, дальше досилками за розпродані купони з часу, коли обовязувало позволене ц. к. намістництва збирати складки, вкінци добровільними жертвами, котрі сего року, мимо оголошеної відозви від комітету, вплывали слабо. Комітет, принявши справоздане касиера до відомости, ухвалив видати відозву до Русинів, в котрій представить стан фонду і візве до дальших складок, а від тих, котрі ще доси не полагодили справи побраних купонів, щоби прислали чим скорше гроші за розпродані купони, взглядно щоби нерозпродані купони звернули комітетови. Відтак комітет взяв під нараду подане внесене п. Вол. Лаврівского, щоби оснувати товариство для будови театру, і по переведеній дискусиї порішив, що комітет, не уважаючи поки-що за потрібне основувати окреме товариство, буде справу вести дальше. Вкінци комітет ухвалив покликати в свій склад трех нових членів, именно: старшого радника судового п. Григория Кузьму, о. сов. Александра Тевницкого і секретаря судового п. Олексу Танячкевича.

— З перемиской епархії. Іменовані оо.: Орест Чехович, парох в Сокали, ордин. комісарем до надзору науки религії в учительскій семинариї в Сокали; Теодор Савула, парох в Дмитровичах, ордин. шкільним комісарем для деканата судово-вишеньского; Петро Левицкий, парох в Яворові, місто-деканом яворівским; Мих. Матковский, парох в Горожанї великій, дїйстним деканом горожаньским; Василь Чернецкий, ордин. комісарем для справ сервітутових на деканат белский; Григ. Лев, ордин. комісарем в справах сервітутових на деканат судово-вишеньский; Мих. Ясеницкий, орд. комісарем в справах сервітутових на деканат міський; Мих. Матковский, ордин. комісарем в справах сервітутових на деканат горожаньский.— Презенти одержали оо.: Володимир Чехович на Батятичі дек. жовківского, Алексей Брунец на Хлївчани дек. угнівского, Петро Перчиньский на Шандровець дек. затварницкого. — Завідательства одержали оо.: Іван Ольшаньский в Куниньскій Воли дек. жовківского; Конст. Вандзиляк в Ізбах дек. мушиньского. — Сотрудництва одержали оо.: Ант. Клачиньский в Стебнику дек. дрогобицкого; Ант. Криницкий в Ольхівцях дек. ольховецкого; Павло Ступницкий в Селисках, дек. бирчаньского і Йосиф Максимович в Перемишли.

— Загальні збори „Гуцульскої Спілки“ в Коломиї відбудуть ся дня 29 грудня с. р. о годинї 3-ій по полудни, в сали товариства „Родина“. Порядок дневний: 1) Внесене Ради управляючої на

би она стала обертати ся, то він би упав з неї. Чому-ж не упаде з землї?

Як би вже чоловік мав падати з землї, то мусїв би падати хиба з кождого місця на нїй, а що він на кождім місци має небо над собою, то мусїв би хиба летїти в гору до неба. Що не летить, то причина того в тім, що земля має силу притягаючу; она придержує не лиш чоловіка, але й все що на нїй. Коли кинемо н. пр. камінь в гору, то він не буде летїти десь в безконечність, але впаде назад на землю, бо земля єго притягає.

Можна би знов сказати: коли земля притягає, то в такім случаю повинні би спадати на землю зьвізди, а бодай повинен би спасти на ню місяць, що найблизший до неї. Що-до зьвізд то така річ: Нїяка зьвізда не змінить свого місця, скоро нема такої сили, котра би то зробила. Притягаюча сила землї за надто слаба і земля від зьвізд за надто далеко, як щоби земля могла їх притягати. Місяць, найблизший до землї, міг би, що правда, спасти на ню, як би на него дїлала лиш сама притягаюча сила землї. Але против тої сили дїлає друга далеко сильнїйша, т. зв. сила відосередкова, та сама котра колись відорвала місяць від землї, та сама, що сплощила землю на обох бігунах і вигнала єї висше по середині — тота сила держить місяць здалека від землї і не дає єму спасти на землю.

Але то все, що доси сказано, лиш самі, так сказати би розумові докази на то, що земля обертає ся. Але наглядний доказ був би очевидно таки найлїпший. Отже суть і такі докази, а ті вже мусять конче переконати кождого, що земля дїйстно обертає ся. Перший наглядний доказ старав ся подати Нютон вже в 1679 р. В тих часах був такий погляд: Коли земля обертає ся дїйстно із заходу на всхід, то в такім случаю — так говорено — коли би з якоїсь високої вежі пустити камінь на долину він упав би не просто на долину під вежу але трохи дальше на захід від неї, бо коли би земля дїйстно обертала ся, то она би, за той час, коли камінь спадає посунулась вже дальше на всхід з вежою, а камінь остав би ся по заду, земля з вежою нїби втекла би перед ним. Нютон же написав того року до анґлїйскої академії наук, що він має такий доказ на оборот землї: Коли земля не обертає ся, лиш стоїть, то скоро пустити камінь з високої вежі на землю, він упаде просто під вежу; коли же земля обертає ся, то камінь упаде трохи дальше від вежі на всхід, а не на захід. А то ось длячого: Коли земля дїйстно обертає ся із заходу на всхід, то разом з нею обертає ся і все що на нїй, отже і воздух і спадаючий камінь і вежа. Але вершок вежі робить при тім обороті очевидно більше колесо, як єї спід на земли, а тим самим і поруша ся скорше на всхід. Коли-ж з вежі пустити камінь на долину, то він зачинає спадати з місця, що борше посуває ся і спаде на землю, котра посуває ся поволїйше. Коли камінь зачинає спадати, то вершок вежі в наслїдок обороту землї посунув ся вже дальше на всхід як єї спід, а коли камінь вже добігає до самої вежі, спід вежі за той час ще не посуне ся так далеко, щоби камінь упав коло него, значить ся камінь упаде дальше на всхід від спода вежі. Роблені пізнїйше досьвіди показали правду сего погляду. В 1832 р. роблено досьвід у Фрайбурзї, де з висоти 158 і пів метра скинено камінь; показало ся тогди, що він упав на 28 і пів мілїметра дальше на всхід, як повинен би був упасти, скороби земля не обертала ся. Перед тим ще обчислено наперед, як далеко повинен би той камінь упасти, а обчислене показало, що на 27 і пів мілїметра. Межи обчисленем на перед, а самим спаданем, як видимо показала ся лиш мала ріжниця. Як би камінь спадав з висоти н. пр. 3000 метрів, то показалось би, що він відбіг би аж на більше як півтретя метра на всхід.

Але й сей доказ, хоч вже досить наглядний, все-таки ще трудний до переведеня і не легко може кого небудь переконати; бо раз трудно вишукати так високі і догідні місця, щоби можна з них спускати камінь на землю, а відтак і богато заходу з тим, щоби означити, де він повинен би упасти, скороби земля стояла а де упав дїйстно коли єго пущено, значить ся, трудно означити чи дїйстно і о скілько він побіг на всхід. Далеко простїйший і лїпший, а при тім і дуже бистроумний доказ дав француский учений Лев Фуколь (Foucault) за помочию маятника. (Тут мусимо лиш сказати, що маятником називаємо якусь вагу н. пр. кульку або кружок металевий, завішену на ниточцї або дротику і пущену так, щоби она хитала ся то в один бік то в другий. При стїнних годинниках бувають маятники з дроту або з дощинки а на кінцї мають металевий кружок).

Фуко, славний француский фізик, робив щось на токарни. На кружку від токарнї була вложена зелїзна штабка; він єї случайно потрутив і она стала хитати ся то сюди то туди, але все лиш в одну сторону в лїво або в право, хоч він крутив кружком. То звернуло єго увагу. Він зробив тогди на кружку високі рамцї і по середині горішної поперечки завісив кульку на нитцї, та пустив знов в один бік та крутив кружком. І сим разом повторило ся то само; хоч він кружком крутив і рамцї обертали ся, то все таки кулька хитала ся заедно лиш в той бік що за першим разом. То

ліквідацию товариства; 2) вибір комісиї ліквідацийної. З уваги на важність ухвали просить Рада Управляюча членів, щоби явили ся найчисленнійше.

— **Фальшиві банкноти.** Сими днями появили ся у Львові підроблювані банкноти на 10 зр. Один такий банкнот придержано на зелізничім двірци, а другий в гіпотечнім банку. Они добре підроблені, лише слово „серия" відбите трохи замазаним друком і краска того слова і числа серий єсть блідо цеглиста, а не карміновa. Крім того рисунок лиць по обох боках трохи замазаний і невиразний.

— **Зміна власности.** Маєтність Згорб в золочівскім повіті купив від Іннокентия Бялоскурского Ів. Зелиньский за 61.000 зр.

— **Огонь** вибух вчера пополудни у Львові в домі при ул. Сніжній ч. 7. Пожарна сторожа угасила огонь. Шкода виносить до 1.500 зр Огонь вибух з неосторожности. — В Дунаєві, перемишляньского повіта, згоріли дня 9-го с. м. чотири доми, а між ними і дім, в котрім містив ся уряд почтовий.

— **Під колесами поїзду.** В неділю в само полудне переїхав товаровий поїзд, що ішов зі Львова до Кракова перед стацию Тарнів якогось селянина. Нещастний погиб на місци. Блискавичний поїзд, що над'їхав на місце пригоди кілька хвиль пізнійше, мусів ждати в поли кільканайцять мінут заки забрано трупа з шин.

— **Скритоубийство і грабіж.** Під таким заголовком подали ми вчера вість, що на полях громади Городище в Бережанщині найдено тіло убитого і ограбленого жида, незвістного назвища. Тепер показує ся, що виновником був Кость Карпишин, селянин з Мечищева, а убитим жидом крамар Шулим Конберґ. Убийник найшов при своїй жертві ледве кілька корон. Карпишина вже увязнено.

— **Віспа** лютить ся від довшого часу в Станиславові і прокинула ся вже й між шкільною молодежию. Маґістрат станиславівский велів на домах, де суть недужі на віспу, поприбивати таблички з написом „тут віспа". Крім самого міста обняла пошесть ще села: Княгинин-кольонію, Княгинин-село, Тязів, Павелче і Мариямпіль. В Пасічній віспа вже вигасла.

— **Нова пригода на зелізници.** На шляху Галич-Бережани вискочив з шин тяговий поїзд і при тім розторощило ся 14 возів. З людий ніхто не погиб.

— **Фабрикант желізничих білетів.** Перед тарнівским судом присяжних ставав крамар Товія Майзлер з Новохо Санча, обжалований о фальшоване білетів зелізничих. Майзлер підробляв довгий час білети дуже подібні до правдивих і продавав їх подорожним, переважно жидам, майже за безцін. По переведеній розправі і доказаню обжалованому вини, засудив трибунал Майзлера на півтора року тяжкої вязниці.

Телеграми.

Будапешт 14 грудня. В четвер розпічне ся друге читане закона о угоді з Австриєю. Ухвалене того закона єсть зовсім певне.

Константинополь 14 грудня. За аґітацию в дусї Молодотурків вигнано двох офіцирів з ґенерального штабу до Баґдаду, а одного інжініра від маринарки та одного віцемайора арештовано. — З тесальскої армії операцийної вислано доси домів 25.000 недужих вояків на 5000 підводах.

Господарство, промисл і торговля.

— **В Товаристві взаїмних обезпечень „Дністер"** у Львові видано в місяци падолисті с. р. 3823 важних поліс на суму 2,298.299 зр. обезпеченої вартости з премією 19.403 зр. 58 кр. В часї від 1 січня до кінця падолиста с. р. єсть 48.321 важних поліс на 25,994.961 зр. обезпеченої вартости з премію 221.305 зр. 40 кр. Попередного року було в тім самім часї 37.692 поліс на 20,747.619 зр. вартости з премією 175.148 зр. 49 кр. Шкід прибуло в падолисті 68 случаїв, особливо в послїдних днях падолиста приключили ся значнїйші пожари в многих сторонах. Разом всїх від січня с. р. було 471 шкід; з котрих залагоджено і виплачено по день нинїшний 454 случаїв, здержано з причин правних 4 відшкодованя (разом в сумі 418 зр.), відмовлено і віддано під рішене суду мирового 1 случай (на 50 зр. 41 кр.), а 12 шкід з падолиста в 5 місцевостях власне ліквідує ся. Сума всїх тих шкід, з дочисленєм коштів ліквідациї і нагород уділених за успішний ратунок, виносить brutto 106.058 зр. а відтягнувши від того участь Товариства реасекурацийного позістає на власний рахунок квота 55.028 зр. Фонд резервовий побільшив ся до суми 71.906 зр. 64 кр. і єсть ульокований в цїлости в пупілярних цїнних паперах, котрі позістають в переховку галицкого Банку краєвого у Львові.

— **Рахунок Товариства взаїмного кредиту „Дністер" у Львові** стоваришеня зареєстрованого з обмеженою порукою за місяць падолист 1897.

I. Стан довжний:

1. Уділи членів . . .		35.554 кор.	73 сот.
2. Фонд резервовий . .		1.908 „	94 „
3. Вкладки:			
а) стан на початку місяця падолиста	268.457·86		
б) вложено в падолисті .	15.308·59		
в) винято в падолисті .	9.117·97		
позістає з кінцем падолиста		274.648 „	48 „
4. Сальдо проц. (побраних) .		13.990 „	83 „
5. Специяльна резерва зисків і страт . . .		229 „	59 „
сума корон		326.332 „	57 „

II. Стан чинний:

1. Позички уділені:			
а) стан на початку місяця . .	250.646· 57		
б) уділено в падолисті .	32.370 —		
в) сплачено в падолисті .	9.883· 36		
стан з кінцем падолиста .		273.133 „	21 „
2. Готівка в касї з днем 30/11		2.252 „	95 „
3. Льокациї:			
а) в Щадници почтовій (оборот чековий) . .		2.907 „	66 „
б) в цїнних паперах		1.392 „	— „
в) в инших институциях кредитових . . .		46.502 „	34 „
4. Сальдо коштів адміністрац. (і спору) . . .		144 „	41 „
сума		326.332 „	57 „

Членів прибуло 38, убуло 0, отже разом з кінцем падолиста 1897 членів було 904, з декльарованими уділами 946 в сумі 47.300 кор.

З кінцем падолиста залягало 69 довжників з ратами в сумі 4.222 кор. 60 сот.

Стопа процентова від вкладок знижена на $4^1/_2$ прц., від позичок удїлюваних на $6^1/_2$ прц. почавши від 1 січня 1898.

навело его на здогад, що таким маятником можна би доказати, що земля обертає ся. Він робив тогди пробу з більшим маятником на 2 метри довгим, на котрім висїла куля 5 кільограмів тяжка; за третим разом ужив маятника на 11 метрів довгого і показував свій досьвід ширшій публиці у великім будинку в Парижи, званім Пантеон. Той будинок, давнїйше церков, а тепер сьвятиня, в котрій спочивають тїла славних мужів францускиx. Сама середина тої сьвятинї єсть зовсїм кругла, має в горі баню а під банею єсть ґалерия. Від землї аж до банї єсть 90 метрів.

Отже в тім Пантеонї зробив Фуко велике колесо, подїлив его обем на 360 степенів і від кождого степеня аж до осередка визначив полупроміри. Відтак над самим осередком того колеса завісив в горі у висоті 67 метрів сталевий дріт, на котрого кінци була куля, що важила 28 кільо. Сподом кулї виставав конець дрота і майже дотикав ся осередка. Коли вже все було готове і люди посходили ся, притягнув він той маятник до стїни і привязав ниткою; відтак підпалив нитку а коли она перепалила ся, маятник з кулею хитнув ся і перелетів понад колесом аж на другий бік, а кінчиком дрота під кулею, показав, від котрого степеня на колесї зачав. Той маятник именно длятого, що був дуже довгий і мав на сподї тяжку кулю, хитав ся в одну і ту саму сторону то раз туди, то знов назад, майже через шість годин.

Можна би гадати, що коли маятник за першим разом зачав хитати ся від першого степеня, отже сунув кінчиком дрота по першім полупромірі, а хитав ся все лиш в одну і ту саму сторону, то все і через годину або дві, чи більше буде сувати по тім самім першім промірі. Та нї; показало ся, що маятник хитає ся все так само як хитав ся, але то колесо під ним як би обертало ся, бо що раз то инший степень, а з ним і инший полупромір підсував ся під него. Тим способом за годину пересунуло ся попід маятник около 15 степенїв на колесї, за 6 годин вже мало що не 90 степенїв або чверть колеса. Що-ж стало ся, що за причина сему, що то колесо на земли підсувало ся під маятник, нїби обертало ся? Очевидно не що иншого, лиш то, що за той час, коли маятник хитав ся все в одну сторону, земля під ним обертала ся.

Сей досьвід Фукольта наробив великого дива серед учених цїлого сьвіта, та зараз роблено такі самі досьвіди і деинде, особливо же в нїмецких містах Шпаєр, Кельн і Фрайберґ, а всюди показало ся то само. Додати тут ще лиш то потреба, що за 24 годин не перебіжить цїле колесо попід кінчик маятника, лиш якась досить значна часть его. В Парижи н. пр. показав би маятник за 24 годин лиш 271 степенїв, а не всї 360. Яка причина сего, годї тут поясняти. Скажемо лиш коротко так: Як би ми з маятником станули на самім бігунї і там его пустили, то цїле колесо пересунулось би тогди попід маятник, бо оно оберталось би тогди на самій оси землї; чим же дальше колесо то під маятником відсунулось би від оси, тим менша его часть переходила би попід маятник. Коли би ми станули з маятником на рівнику, і пустили маятник вздовж рівника, то колесо то, зовсїм би не посувало ся попід маятник, бо тогди би оно стояло зовсїм лиш з боку тої оси, не крутило би ся, лиш разом з рівником сунулось би в однїй мірі попід маятник.

(Дальше буде.)

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий.

З друкарнї В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.